

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРОФЕСІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

FORMATION OF IDEAS ABOUT THE PROFESSION OF PRESCHOOL CHILDREN IN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

У статті зазначено, що враховуючи умови сьогодення та швидкий розвиток технології необхідно проводити профорієнтацію у закладах освіти, яка орієнтована на сучасні запити роботодавців, починаючи цей процес у закладах дошкільної освіти. У роботі визначено завдання формування уявлень дошкільників про професії, сутність означеного процесу у закладах дошкільної освіти. Розкрито поняття «навчання», «виховання» дошкільників, визначено принципи навчання дітей дошкільного віку у процесі формування уявлень про професії (принципи науковості, доступності, системності, енциклопедичності, інтеграції, концентричності, орієнтації на свідому поведінку, конструктивізму, наступності), охарактеризовано їх зміст. Проведено аналіз літературних джерел, досліджень вчених з питання формування уявлень про професії у дошкільників, програм дошкільної освіти «Дитина в дошкільні роки», «стежинки у Всесвіт», означено зміст знань дошкільників про професії з відповідних досліджень розділів програм. Встановлено, що розвиток особистості дитини відбувається в процесі праці, основа формування уявлень дітей про професії будується на базових, традиційних професіях. У статті представлено зміст головних складових, які безпосередньо впливають на вибір тієї або іншої професії: позиція батьків, позиція друзів, особисті професійні плани, здібності, ступінь домагань на суспільне визнання, яка професія найбільше знайома дітям, схильності. Визначено, що в організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти і формування уявлень дошкільників про професії мають бути використані наочні, словесні та практичні методи для формування знань, умінь, навичок дошкільників, та методи виховання: методи формування свідомості особистості (бесіда, розповідь, роз'яснення та ін.); методи організації діяльності, спілкування, досвіду поведінки (привчання, вправа, створення виховуючих ситуацій та ін.); методи стимулювання і мотивації діяльності та поведінки (заохочення, покарання, змагання); методи контролю, самоконтролю, самооцінки діяльності і поведінки.

Ключові слова: виховання, навчання, професії, методи, заклад дошкільної освіти, особистість.

The article states that given the current conditions and the rapid development of technology, it is necessary to conduct career guidance in educational institutions, which is focused on modern demands of employers, starting this process in preschool education. The paper identifies the task of forming preschoolers' ideas about the profession, the essence of this process in preschool education. The concept of "learning", "education" of preschoolers is revealed, the principles of teaching preschool children in the process of forming ideas about professions (principles of scientific, accessible, systematic, encyclopedic, integration, concentricity, orientation to conscious behavior, constructivism, continuity) are defined. The analysis of literature sources, research of scientists on the formation of ideas about professions in preschoolers, preschool education programs "Child in preschool years", "Paths to the Universe", the content of preschoolers' knowledge of professions in the relevant sections of the program. It is established that the development of the child's personality takes place in the process of work, the basis for the formation of children's ideas about the profession is based on basic, traditional professions. The article presents the content of the main components that directly affect the choice of a profession: the position of parents, the position of friends, personal professional plans, abilities, the degree of claims to public recognition, which profession is of greater interest and which profession is most familiar to children. It is determined that in the organization of the educational process in the preschool institution for the formation of preschoolers' ideas about the profession should be used visual, verbal and practical methods for forming knowledge, skills, skills of preschoolers, and methods of education: methods of forming personal consciousness (conversation, story, clarification, etc.); methods of organizing activities, communication, experience of behavior (training, exercise, creating educational situations, etc.); methods of stimulating and motivating activities and behavior (encouragement, punishment, competition); methods of control, self-control, self-assessment of activities and behavior.

Key words: education, training, professions, methods, preschool, personality.

УДК 373.2.015.31:331.54
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/47.55>

Чорна Г.В.,
викладач кафедри дошкільної та початкової освіти
Запорізького національного
університету

Самсонова О.О.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Запорізького національного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах сьогодення вибір професії людини є надзвичайно важливим питанням, адже особистість прагне бути спеціалістом, який потрібен на ринку праці, має комфортні умови для роботи, гідну заробітну плату. Проте запити роботодавців та ринку праці з кожним роком змінюються з урахуванням змін у світі, розвитку технологій, які поступово можуть замінити людські

ресурси і спровокувати втрату роботи частини спеціалістів.

Якщо говорити про професійну діяльність, то тут слід сказати про те, що це рід праці, а, також, наслідок його диференціації. Для професійної діяльності характерний суспільний характер і наявність двох взаємопов'язаних сторін: товариства (роботодавця) і людини (працівника). При цьому, суспільству притаманні такі функції:

- замовляє виконання суспільно значущих видів діяльності;
- організовує умови такої діяльності;
- є джерелом матеріального фінансування;
- регулює правові відносини між учасниками професійної діяльності;
- є експертом якості діяльності, яку виконує працівник;
- є джерелом формування соціального відношення до професії (її значущості, престижу і т.д.) [1].

З точки зору, суспільства професія є системою професійних задач, форм і видів професійної діяльності людей, здатних задовольнити потреби суспільства в досягненні значущого результату, продукту. З точки зору конкретної людини, професія є діяльність, джерело його існування і засіб особистісної самореалізації. Тому на сьогодні надважливо проводити профорієнтацію у закладах освіти, яка орієнтована на сучасні запити роботодавців. Початкова профорієнтація проводиться у першій освітній ланці – дошкільній освіті. Тому питання формування уявлень дошкільників про професії набуває актуальності з кожним роком і вимагає уваги педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження провідних науковців сучасності – Л. Артемової, А. Богуш, З. Борисової, Н. Лисенко, С. Ніколаєвої, Т. Поніманської, та ін. засвідчують, що ефективними формами та методами ознайомлення з працею у природі є ті, що забезпечують чуттєве сприймання, наочно знайомлять дітей з живою природою, дають чіткі уявлення про навколишній світ. Проблема формування уявлень про професії у дітей дошкільного віку досліджується у роботах видатних науковців: Н. Кононенко, С. Ладивір, Ю. Лукашової, Т. Макєєвої, Т. Піроженко, В. Тернопільської. Ігрова діяльність дітей старшого дошкільного віку ґрунтовно досліджувалась, Л. Артемової, С. Новосолової, О. Андрієнко, Л. Азарова.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема формування уявлень дошкільників про професії висвітлена у багатьох дослідженнях, але фактори впливу, що впливають на вибір професії особистості дитини, методи формування уявлень про професії ще не достатньо розкриті, тому це питання є актуальним на сучасному етапі розвитку освіти.

Мета статті. Визначити та обґрунтувати основні принципи навчання у процесі формування уявлень дошкільників про професії; сутність процесу формування уявлень дітей про професії у закладі дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Процес формування уявлень про професії у дітей дошкільного в закладі дошкільної освіти відбувається в системі навчання і виховання дітей у різних видах

діяльності дошкільників в закладі дошкільної освіти. Для подальшого дослідження вважаємо необхідним розкрити поняття «навчання», «виховання», як процесів формування знань дітей (про професії), умінь, навичок.

У психолого-педагогічній літературі поняття «навчання» (дошкільників) розглядається як:

- спільна діяльність педагога і дитини, зорієнтована на засвоєння знань, умінь і навичок, способів пізнавальної діяльності [2].

- сукупність принципів, методів, прийомів навчання, спрямованих на ефективний розвиток психічних функцій, особистісних якостей дітей (розвивальне навчання) [2].

- організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння й усвідомлення навчального матеріалу та подальшого застосування отриманих знань, умінь і навичок на практиці [3, с. 32].

Поняття «виховання» (дошкільників) розглядається як процес формування особистості, підготовка до взаємодії в соціумі, розвиток певних якостей і умінь. Метою виховання є формування у дітей здатності виділення себе як носія гуманного ставлення до світу.

Теоретичні надбання педагогічної науки розвивалися вченими у різні періоди. Протягом ХІХ – початку ХХ століття, О. Симонович, С. Русова та інші, активно розробляючи теорію й практику дошкільного виховання, «систематично звертались до праці у природі як засобу гармонізації внутрішнього світу дитини, її відносин із довкіллям» [4].

Психологи зазначають, що у процесі виховання ставлення до навколишньої дійсності мають значення як позитивні, так і негативні емоції. Проте саме позитивні емоції, що базуються на задоволенні, є механізмом формування активної просоціальної позиції особистості [5]. Та лише емоційне ставлення ще не обумовлює визначеності ціннісного ставлення. Психологічну структуру людського ставлення складають пізнавально-емоційні утворення, їх своєрідний «сплав» [6].

Отже, у ставленні дітей до довкілля емоційний компонент є провідним. Тому особистісні ставлення характеризують ступінь інтересу, силу емоцій, бажань, виявляються у поведінці, діях і переживаннях суб'єктів, виступають рушійною силою діяльності особистості у довкіллі. Аналіз філософських та психологічних джерел показує, що процес виховання емоційно-ціннісного ставлення до довкілля (як складової формування уявлень дитини про професії) складний і пов'язаний із формуванням ряду структурних компонентів особистості: 1) потреб, що обумовлені функціями довкілля; 2) емоційної готовності до усвідомлення цінностей довкілля; 3) мотивів взаємодії з довкіллям на основі усвідомлення цінностей праці;

4) особистого досвіду емоційно-ціннісного ставлення до оточуючого довкілля [7, с. 47].

Важлива умова високої ефективності навчання це дотримання певних принципів в освітньому процесі для засвоєння дітьми знань. З огляду на тему нашого дослідження ми визначили принципи організації освітнього процесу у напрямку формування уявлень дошкільників про професії. Для цього нами були опрацьовані радянські та сучасні наукові літературні джерела. Основними із цих принципів науковці вважають: принципи науковості, доступності, системності, енциклопедичності, інтеграції, концентричності, орієнтації на свідому поведінку, конструктивізму, наступності [8; 9].

Принцип науковості передбачає надання дітям знань на основі науково доведених фактів та досліджень. Педагоги мають спиратись на наукові статті, книги, програми при підготовці занять по ознайомленню дошкільників із професіями.

Принцип доступності передбачає адаптацію складних для розуміння дошкільнят наукових термінів, пояснення їхнього змісту доступною для дітей цього віку мовою із залученням ігрових та казкових персонажів, можливість проілюструвати наукові факти на об'єктах найближчого довкілля, визначення доцільного обсягу подачі фактичного матеріалу (назв, цифр тощо), принцип доступності має забезпечувати, що педагоги розповідають діткам про професії використовуючи для цього дотичні до дошкільників форми та методи роботи, розповідати дітям матеріал зрозумілими і доступними до сприймання вихованцями словами. Під час засвоєння знань про професії принципом доступності передбачено, що діти не мають відчувати морального, фізичного, емоційного перенавантаження від діяльності,

Принцип системності знань є поняття, що відтворюють основні взаємозв'язки об'єктів у середовищі. Важливим також є положення про те, що при засвоєнні дітьми систематизованих знань формується загальна стратегія пізнавальної діяльності, яка розгортається за певною логічною схемою – від виокремлення окремого об'єкта до встановлення його зв'язків із середовищем та іншими об'єктами, в системі яких він існує. Системність також полягає у тому що формування знань дітей про професії має здійснюватись не тільки протягом тижня на який визначена ця тема, а й протягом усього навчального року у різних видах діяльності дошкільників, повсякденному житті. Тобто вихователь має формувати уявлення дітей про професії на заняттях, у бесідах, спостереженнях тощо, та вчити застосовувати ці теоретичні знання на практиці (щоб дитина відображала ці знання у сюжетно-рольових іграх). Систематизовані знання значно розширюють можливості дошкільнят в осягненні прихованих істотних зв'язків у певній сфері дійсності. Докорінно змінюється підхід

дитини до аналізу об'єктів та явищ дійсності, в неї формується потреба знайти приховані внутрішні зв'язки та закономірності. Формування системи конкретних уявлень, упорядкованих поступовістю їх отримання, забезпечує вихід за межі безпосереднього сприймання. Здійснювати перцептивні та інтелектуальні дії можливо за допомогою схем, моделей, використання яких передбачає практичну діяльність [10].

Принцип енциклопедичності полягає в засвоєнні дітьми певного обсягу та змісту знань про довкілля (соціальне довкілля, історичні та сучасні професії, природне довкілля), завдяки яким вони орієнтуються у світі суспільства, тварин, рослин. Наявність різногалузевих знань може стати підґрунтям для формування елементарної картини світу, сприятиме успішному засвоєнню змісту дошкільної програми та шкільної програми у майбутньому.

Принцип інтеграції забезпечується самим характером знань, що поєднують у своєму змісті різні наукові галузі. Інтеграція передбачає різних видів діяльності дитини та включення у цю діяльність формування знань дітей про різні сфери. Тобто, наприклад під час формування уявлень дітей про професії, педагог спрямовує свою роботу на закріплення знань з інших напрямів навчання (формування елементарних математичних уявлень, екологічні знання, назви тварин, рослин, продуктів харчування, знарядь праці тощо).

Принцип концентричності тісно пов'язаний з попередніми принципами енциклопедичності та інтеграції і полягає у тому, що діти, починаючи з ознайомлення із зовнішніми властивостями об'єктів довкілля, поступово приходять до пізнання внутрішніх істотних їх взаємозв'язків. В такий спосіб формується достатнє розуміння природи в її взаємозв'язках, мінливості, розвитку. Такий аспект тісно пов'язаний із формуванням уявлень дітей про професії та усвідомленням важливості існування та праці людей які пов'язані з охороною природного довкілля. Дитина засвоюючи знання про професії вчиться встановлювати причиново-наслідкові зв'язки (при зникненні тієї чи іншої професії може постраждати світ, наприклад, якщо зникне професія еколога то у світі може виникнути екологічна криза, адже нікому буде контролювати процес забруднення та очищення повітря; якщо зникне професія зоолога, ветеринара, суттєво постраждає тваринний світ якому не зможе допомогти людське суспільство).

Принцип орієнтації на свідому поведінку полягає у відборі обсягу та змісту знань про оточення дитини, які можна довільно актуалізувати у повсякденній взаємодії із навколишнім світом які допомагають розуміти дитині необхідність вибору своєї професії, праці та сомореалізації майбутньому житті. У цьому аспекті важливо

формувати знання дітей про працю за професією не тільки як необхідний елемент для самозабезпечення та існування, а й як можливість власного розвитку, здобуття нових навичок, інтересу, як можливість проявити усі свої вміння і здібності та отримати від цього емоційне задоволення, успіх у житті. Також цей принцип забезпечує взаємозв'язок формування бажання дитиною отримати у майбутньому професію із мотивацією до навчання, дитина починає розуміти, що потрібно навчатись, отримати освіту, закінчити школу та інший заклад і тільки тоді працювати за професією [11].

Принцип конструктивізму. В сучасній освіті необхідно впроваджувати ідеї конструктивізму та врахувати той факт, що стрімкий розвиток інформаційних освітніх технологій, поява віртуальних і мультимедійних засобів навчання є необхідним інструментом формування знань дошкільників, застосування комп'ютерних технологій, розвиток активного навчання є вкрай важливим для дошкільної освіти. Педагоги мають враховувати інтерес дошкільників до гаджетів та використовувати їх в освітньому процесі, але враховуючи вимоги дозування роботи з дітей із комп'ютерними технологіями. Організація активних, інтерактивних вправ, забезпечення діяльнісного підходу до навчання сприятиме ефективному засвоєнню знань дошкільниками про професії.

Для систематизації знань треба виокремити центральну ланку, навколо якої групувати конкретні знання. Такою ланкою, за З. Плохій, може бути найважливіший зв'язок та залежність певної сфери дійсності [12].

Принцип наступності полягає у взаємозв'язку дошкільної та початкової освіти. Під час дошкільної освіти дитина має отримати ті елементарні знання, які доповнюватимуться та будуть ускладнені у початковій школі, педагоги мають бути ознайомлені із змістом, вимогами, змінами у початковій освіті щоб спрямувати свою роботу на підготовку дитини до школи протягом дошкільного дитинства. Прикладом забезпечення наступності та використання вихователями технологій які дитина зустрине у початковій школі є застосування в освітньому процесі закладу дошкільної освіти технології «шість цеглинок Lego». Якщо дитина познайомиться із «башточкою цеглинок» у дошкільному дитинстві, вона зможе ефективно та легко навчатися з ними в школі [13].

Н. Приймак зазначає, що розвиток особистості дитини відбувається в процесі праці, що обумовлюється:

– результативністю, що спрямована на виховання цілеспрямованості до праці, звички доводити почату справу до кінця, адже планування майбутнього результату, необхідність виконання запланованого, можливість використання

результату спонукають дитину серйозно ставитися до роботи;

– творчим характером, що розвиває налаштованість дитини на пошук, удосконалення своєї праці і себе у праці; немає нетворчої праці, оскільки за будь-яких обставин дитина має змогу зробити щось по-новому, не так, як завжди, знайти нові форми взаємодії з однолітками [14].

Для визначення сутності процесу формування уявлень дошкільників про професії, вважаємо за необхідне визначити завдання цього напрямку:

1) формування знань дітей про поняття «професія», види професій, їх назви, відмінності між професіями, застарілі професії які зникають та професії сьогодення, нові професії сучасності;

2) ознайомлення дітей із змістом кожної професії, обов'язками людей які за ними працюють;

3) формування знань дітей про важливість професій у світі, вміння встановлювати причиново-наслідкові зв'язки у разі зникнення тієї чи іншої професії;

4) ознайомлювати дітей із соціальним довіллям у процесі такої діяльності;

5) формувати бажання мати професію у майбутньому, орієнтуватись на вибір професії починаючи із дошкільного віку;

6) у процесі ознайомлення дошкільників із професіями формувати позитивне ставлення та любов до праці, бажання допомагати дорослим, цінувати працю дорослих;

7) формувати вміння застосувати отримані знання у практичній діяльності (відобразити знання у ігрових діях під час сюжетно-рольової гри) [15].

Незважаючи на те, що з кожним днем з'являються все нові сучасні професії (наприклад: еколог, менеджер, програміст, візажист, дизайнер та ін.), Все ж основа формування уявлень дітей про професії будується на базових, традиційних професіях (наприклад, кухара, лікаря, водія, продавця). Тільки з опорою на традиційні професії, на основі сформованих і засвоєних первинних уявлень можна формувати складніші, розширені і поглиблені уявлення (наприклад, про те, що різні види праці покликані забезпечувати різні потреби людей).

Вчений Е. Клімов розглядає сім головних складових, які безпосередньо впливають на вибір тієї або іншої професії [16]:

1) Позиція батьків. Найчастіше батьки надають дітям безмежну свободу вибору, вимагаючи тим самим від неї ініціативи, самостійності, відповідальності. Буває і так, що батьки не згодні з рішенням дитини і пропонують переглянути свої позиції і зробити інший вибір. Правильному для людини вибору професії дуже часто заважають позиції батьків, які хочуть, щоб діти відшкодували їх недоліки в професійному майбутньому, а саме в тому виді діяльності, в якому вони не зуміли себе цілком проявити свого часу.

2) **Позиція друзів.** Відносини друзів представляє дуже сильний вплив їх на вибір професії. В першу чергу це життєво для людей зі стандартизованим видом мислення, які схильні до копіювання чужих переконань, які не мають потенціалу правильно сформулювати власний життєвий погляд. Але дивитися на інших необхідно тільки для того, щоб визначити спільне та відмінне, краще пізнати свої індивідуальні особливості, а не копіювати, переносити захоплення якоїсь людини на професію.

3) **Особисті професійні плани.** Плани ґрунтуються в відповідно за складом розуму і характеру особистості.

4) **Здібності.** Це особисті психологічні особливості особи, які проявляються в ході праці, і є фактором успішності її реалізації. Від них залежить глибина процесу оволодіння знаннями, швидкість, набуття вмінь і навичок. Про їх оригінальність необхідно говорити не тільки за успіхами в навчанні, але і за досягненнями в різних видах діяльності.

5) **Ступінь домагань на суспільне визнання.** Плануючи свою трудову діяльність, важливо подумати про реалістичність своїх планів. Неузгодженість внутрішніх образів особистості життєвих реалій неминуче призведе до розчарування.

6) **Яка професія породжує більший інтерес, і яка професія найбільше знайома дітям.** Важливо потурбуватися про те, щоб дані, які засвоєні особою, про конкретну професію не виявилися неточними і неповними. Для того щоб точно знати, чим точно займається фахівець конкретної професії необхідно розуміти по яким типам, класах, групах характеризуються існуючі професії та які вимоги ставляться до них.

7) **Схильності.** Схильності проявляються в заняттях, на які молода людина витрачає більшу частину свого вільного часу. Це інтереси, підкріплені переважно здібностями.

В організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з формування уявлень дошкільників про професії мають бути використані наочні, словесні та практичні методи для формування знань, умінь, навичок дошкільників, та методи виховання:

1) методи формування свідомості особистості (бесіда, розповідь, роз'яснення та ін.);

2) методи організації діяльності, спілкування, досвіду поведінки (привчання, вправа, створення виховуючих ситуацій та ін.);

3) методи стимулювання і мотивації діяльності та поведінки (заохочення, покарання, змагання);

4) методи контролю, самоконтролю, самооцінки діяльності і поведінки.

Розкриваючи методи формування свідомості особистості в ознайомленні дошкільників із працею дорослих звернемось до думки видатного

педагога В. Сухомлинського, який надавав особливе значення впливу праці в природі на всебічний розвиток дитини. На його під час такої праці, природа лежить в основі дитячого мислення, відчуттів, творчості. Він неодноразово відзначав, що саме під час трудової діяльності дитина розвивається як особистість, вчиться бути відповідальною по ставленню до навколишнього довкілля. Щоб дитина навчилася цінувати працю, прагнути брати участь у цьому процесі, потрібно прищепити їй це з раннього дитинства [17. с. 95].

Зміст знань які потрібно формувати у дітей дошкільного віку про професії зазначений у програмах розвитку дитини дошкільного віку. Нами було проаналізовано цей аспект у програмі «Дитина в дошкільні роки», де зазначаються показники компетентності дитини у такому формулюванні:

1) **ранній вік** (показники компетентності передбачають, що спостерігає за працею дорослих, проявляє повагу до результатів праці, володіє елементарними знаннями про транспорт, його призначення, професію водія, шофера, орієнтується у видах людської діяльності, у призначенні предметів вжитку, місцях їх зберігання);

2) **молодший дошкільний вік** (виконує прості трудові доручення, проявляє інтерес, дбайливе ставлення до навколишніх предметів. у зацікавленості ставиться до предметного довкілля, доречно застосовує отримані раніше знання, знає професії своїх батьків, працівників дитячого садка, лікаря, продавця, водія, будівельника, поштаря; має уявлення про важливість різних професій, передає в іграх свої враження від спілкування з довкіллям; передає в іграх види діяльності та взаємини дорослих);

3) **середній дошкільний вік** (називає професії, виконувати діяльність і результат праці дорослих, називає предмети побуту, коротко характеризує їх, розповідає про домівку, своїх рідних, називає їхні імена, прізвища, професію або вид діяльності; використовує порівняння; у вміє охарактеризувати працю дорослих; у розповідає про свої враження від побаченого, відображає в іграх навколишній світ).

4) **старший дошкільний вік** (знає основні професії; розрізняє і групує за призначенням, чітко висловлює свою думку, відображає отримані знання у ігровій діяльності) [18].

Отже в програмах розвитку дошкільників зазначається поступове ускладнення формування знань дітей про працю дорослих. В сучасній новій програмі «Стежинки у Всесвіт» зазначено, що потрібно формувати знання дітей про ті професії які з'явилися нещодавно, нові професії. З опрацювання наукової літератури, досліджень вітчизняних та сучасних вчених та наших доведень, можна зробити висновок, що формування уявлень

дошкільників про професії процес цілісний, багатогранний, вимагає уваги сучасних наукових досліджень.

Висновки. У статті розкрито поняття «навчання», «виховання», представлено принципи навчання, методи виховання дошкільників у процесі формування уявлень про професії. Визначено основні складові, які безпосередньо впливають на вибір тієї або іншої професії, проаналізовано зміст знань дошкільників про професії в означених програмах, сутність процесу формування дітей дошкільного віку про професії. Перспективою подальших досліджень є визначення показників сформованості дошкільників про професії, проведення педагогічного експерименту з означеного напрямку у закладі дошкільної освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сухарева Л. С. Піклуємось разом. Робота з батьками дошкільників. 2-е вид. Харків : Видавнича група «Основа», 2012. 126 с.
2. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підруч. 2-е вид., допов. Київ : Академвидав, 2018. 464 с.
3. Кисіль С. В. Профорієнтаційна робота Броварського навчально-виховного об'єднання. URL: <http://bnvo.com.ua/content/профорієнтаційна-робота>.
4. Криворученко Н. І. Ознайомлення дітей з працею дорослих. *Дошкільне виховання*. 1972. № 9. С. 30-34.
5. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник. Київ : Слово, 2010. 408 с.
6. Плануємо залюбки : Орієнтовні розробки тематичних циклів / авт.-упор. : Ю. С. Манилюк, Л. І. Тищук. Тернопіль : Мандрівець, 2006. 192 с.
7. Кузьменко В. У. Психолого-педагогічні основи розвитку індивідуальності дитини від 3 до 7 років : автореф. дис. д-ра психол. наук : 19.00.07. Київ, 2006. 48 с.
8. Бохорская Е. М. Развитие самостоятельности мышления детей подготовительной к школе группы с помощью словесных дидактических игр. Москва : Просвещение, 1997. 94 с.
9. Грузинська І. Формування уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності. URL: https://ird.npu.edu.ua/files/ira_2.pdf.
10. Полєвікова О., Швець Т. Світ сучасних професій. Київ : Основа, 2020. 128 с.
11. Григоренко Г. І., Коваленко Ю. О., Маковецька Н. В. Особливості розвитку дітей дошкільного віку : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2006. 110 с.
12. Ознайомлення дітей дошкільного віку з працею дорослих / укл. Н. М. Приймак. URL: <https://docs.google.com/document/d/1ALeqamXm-qeeg-Gh1XBtmT2XfBV0IFc4AVkxeEDHJYM/edit/>.
13. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO» / О. Ю. Рома та ін. Київ : LEGO Fonder, 2016. 144 с. URL: <http://nv-internat.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/ЛЕГО.pdf>.
14. Соціальний розвиток дитини : старший дошкільний вік / Т. І. Поніманська, І. М. Дичківська, О. А. Козлюк, Л. І. Кузьмук. 2-е вид. Київ : Генеза, 2014. 88 с.
15. Беленька Г. В. Зростання дошкільника в праці. *Дитячий садок*. 2010. № 8. С. 77-87.
16. Перлини педагогічної майстерності вихователя / упор. : В. М. Жебровський, О. А. Удод, Т. В. Панасюк, О. П. Долинна. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 72 с.
17. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : Радянська школа, 1977. 380 с.
18. Дитина в дошкільні роки : освітня програма / наук. кер. К. Л. Крутій. URL: <https://f.osvita.city/file/49/13programa-ditina-v-doshkilni-roki.pdf>.